

BOEKBESPREKING

Finnish Lessons: kopiëren of leren?

Corleen Knieriem-Veefkind*

Sahlberg, P., Heijmans, J., & Groot, E. (2013). *Finnish lessons: Wat Nederland kan leren van het Finse onderwijs*. Oorspronkelijke titel: *Finnish Lessons: what can the world learn from educational change in Finland?* Vertaling: Eelke de Groot. Helmond: Teacher College Press. ISBN 978-90-817484-3-8 (255 pagina's), prijs: ca. € 30.

Inleiding

Het Finse onderwijsstelsel is een van de best presterende systemen ter wereld. Al jaren scoort Finland bijvoorbeeld het hoogst in het internationale onderzoek van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) onder 250.000 jongeren uit meer dan veertig landen. Pasi Sahlberg (1959), een invloedrijke Finse onderwijsdenker, beschrijft in het boek '*Finnish Lessons: Wat Nederland kan leren van het Finse onderwijs*', welke beleidsmaatregelen en hervormingen hiervoor hebben gezorgd. De auteur waarschuwt ook voor de gevaren van de 'Global Educational Reform Movement' (GERM), die ontstaan is in de jaren tachtig. Wereldwijd heeft in onderwijsland het credo 'standaardisatie, focus op kernvakken, een voorgeschreven curriculum, overdracht van modellen uit het bedrijfsleven en resultaatverantwoordingsbeleid voor scholen' zich verspreid als een sluipend virus, aldus Sahlberg. Finland pakt het anders aan, volgens de unieke 'Finnish Way'. Wat is de Finse manier en wat heeft dit boek het Nederlandse Hoger Onderwijs te bieden?

Over de inhoud

Het boek bestaat uit vijf hoofdstukken met een voorwoord van de auteur, een hoofdstuk van de hand van Andy Hargreaves, schrijver en onderwijskundig onderzoeker aan wie Sahlberg regelmatig refereert, en een epiloog. Deze epiloog getiteld 'En nu Nederland' is geschreven door Jan Heijmans van uitgeverij Onderwijs Maak Je Samen. Hoofdstuk 1 gaat over de Finse droom: gelijke onderwijskansen. Hier beschrijft Sahlberg hoe publieke bekostiging van onderwijs mogelijk is gemaakt. Vervolgens beschrijft hij de ontwikkeling van het funderend onderwijs (*peruskoulu*) en zet hij kort de structuur van het huidige Finse onderwijsbeleid uiteen. Hoofdstuk 2 is getiteld 'Minder is meer' en belicht een interessante Finse

* Corleen Knieriem-Veefkind is adviseur informatievoorziening bibliotheek Hogeschool Utrecht (HU) en tweedejaars student Master Leren en Innoveren bij de HU.

paradox: terwijl er sprake is van minder onderwijstijd, minder huiswerk en minder toetsing leren Finse leerlingen meer, volgens statistische gegevens van de OESO. Omdat leerlingen meer zelfstandig werken en persoonsgerichte opdrachten plus inhoudelijke feedback ontvangen van de beste leraren, ervaren ze minder stress waardoor het leren wordt bevorderd. Hoofdstuk 3 brengt de leraren voor het voetlicht. Finse leraren zijn zich zeer bewust van hun sociale status als gewaardeerde academisch geschoolde professional. In dit hoofdstuk wordt de academische lerarenopleiding nader toegelicht en is er aandacht voor de rol van de Finse leraar als onderzoeker. Ook krijgt de Finse schoolleider de aandacht in de paragraaf 'Leiders zijn leraren'. Hoofdstuk 4 legt uit hoe Finland op de 'Finnish Way' omgaat met het in de inleiding genoemde GERM-virus. Sahlberg noemt de volgende ingrediënten: 'op maat' leren en lesgeven; focus op creatief leren; geen vast curriculum; een eigen innovatietraditie; en gedeelde verantwoordelijkheid en vertrouwen. Dat bewerkstelligt volgens hem dat creatieve curricula, autonome leraren, moedig leiderschap en hoge prestaties in Finland samen gaan. Hoofdstuk 5 ten slotte gaat dieper in op die goede resultaten van de bewust andere aanpak van Finland ten aanzien van onderwijsvernieuwing.

Finse lessen

De auteur benoemt in het vijfde hoofdstuk ook de 'Finse Lessen' waaraan de titel van het boek is ontleend. De belangrijkste lessen zijn: gelijke kansen op goed onderwijs voor iedereen en het versterken van de professionaliteit van en het vertrouwen in leraren.

De kernboodschap van het boek is volgens de auteur dat Finland zich afzijdig houdt van de in veel landen heersende verantwoordingscultuur. Verantwoording op basis van toetsing, controle en prestatiebeloningen schendt het vertrouwen in plaats van het te ondersteunen en vormt een bedreiging voor 'sociaal kapitaal' in school en samenleving, stelt Sahlberg. Minder toetsen dus, en meer vertrouwen is de les van Finland.

Finse feiten

Sinds 1978 heeft Finland een publieke bekostiging van het onderwijs. Allereerst kent het Finse onderwijsmodel de *preschool* voor een- tot zesjarigen. De *peruskoulu* (basisschool) is er voor de leeftijdsgroep 7-16 en is speciaal opgericht ter bevordering van gelijkheid in de samenleving. De *högskola* is voor jongeren tussen 17 en 19 jaar oud. Alleen de beste studenten van deze *högskola* worden na een strenge selectie toegelaten tot de lerarenopleiding. Docenten hebben vanaf het basisonderwijs allemaal een academische opleiding. Er is in Finland geen onderwijsinspectie en Cito-toetsen bestaan niet. Studeren aan Finse universiteiten en hogescholen is sinds 2011 gratis. Finland blinkt uit door anders te zijn en staat de laatste twintig jaar in de top drie van de vierjaarlijkse internationale metingen van exacte kennis in het basis- en voortgezet onderwijs "Trends in International

Mathematics and Science Study (TIMMS)' en het 'Programme for International Student Assessment (PISA)'.

Het Finse geheim

Sinds de onderwijshervorming in Finland (1978) staat de ontwikkeling van het individu in het onderwijs bovenaan. Elk kind kan succesvol zijn en alle kinderen moeten gelijke kansen krijgen om hetzelfde onderwijs te volgen. De Finnen pretenderen niet wereldwijd de beste te willen zijn, maar leggen in hun onderwijssysteem het accent op 'leren van elkaar'. Veel vertrouwen in het publieke onderwijssysteem is voor hen belangrijker dan hoog eindigen in bovengenoemde Pisa-scores.

Het meest kenmerkend voor het Finse onderwijs is echter de positie van de leraar. Alle leraren zijn academisch opgeleid en genieten een zeer hoge status. Ze zijn collectief verantwoordelijk voor het ontwikkelen van het curriculum. De vaststelling van curricula ligt in Finland dus niet, zoals in Nederland, bij de overheid maar bij de scholen zelf, en wordt niet gedomineerd door strikte nationale standaarden en toetsen. Professionele autonomie, respect en vertrouwen staan hoog in het vaandel. Docenten geven minder les dan in de meeste andere landen, zodat er meer tijd overblijft voor het toepassen van hun pedagogische en didactische kennis, voor onderzoek en voor curriculumontwikkeling.

Een andere belangrijke sleutel tot succes is een onderwijssysteem bestuurd door managers met onderwijskundig leiderschap. Schoolleiders moeten in Finland, naast aantoonbare pedagogische leiderschapsvaardigheden, in het bezit zijn van een lesbevoegdheid. Dit draagt naar overtuiging van de Finnen bij tot een betere communicatie en groeiend vertrouwen tussen scholen en bestuurders.

Kopiëren of leren?

Finnish Lessons inspireert om op een andere manier te kijken naar onderwijs. Als lezer krijg je een goed beeld van de alternatieven die Finland biedt voor onderwijsvernieuwing. Het boek geeft inzicht in de beleidsmaatregelen die ervoor hebben gezorgd dat het Finse onderwijssysteem zo succesvol is geworden. De auteur heeft een toegankelijke schrijfstijl. Hij schuwt niet om naast alle positieve uitspraken kritische uitspraken te doen over de Finse onderwijsontwikkelingen. Zo spreekt hij in hoofdstuk 5 zijn bezorgdheid uit over de aanscherping van de controle op scholen door de overheid. Het boek bevat veel vergelijkende tabellen die inzicht geven in de verschillende OESO-onderzoeken en PISA-scores. Opvallend maar ook verklaarbaar – Sahlberg is wiskundeleraar geweest – is de aandacht van de auteur voor de Finse scores van het wiskundeonderwijs in vergelijking met de rest van de wereld.

Hoewel het boek gaat over onderwijs aan zowel kleuters als adolescenten, is het zeker interessant voor de doelgroep hoger onderwijs. De weg van samenwerking, persoonlijk leren, gelijkwaardigheid en professionaliteit waarover Sahlberg spreekt in de inleiding zou ons allemaal moeten aanspreken. Is klakkeloos

kopiëren van de Finse lessen dan een optie voor het Nederlandse onderwijs? Sahlberg raadt dit ten sterkste af.

Wat kan het hoger onderwijs in Nederland dan wél leren van Finland? Een voorzet:

- Wanneer fabrikant Nokia in Finland bijvoorbeeld iets nieuws gaat ontwikkelen, dan past men in Finland het onderwijs hierop aan om genoeg goede werknemers te kunnen leveren. In Nederland mogen wat mij betreft de plannen van het bedrijfsleven expliciet leidend zijn voor de curricula van het hoger beroepsonderwijs.
- We kunnen in Nederland nog veel meer investeren in de samenwerking met andere hogescholen en universiteiten in plaats van met hen te concurreren.
- Alle docenten in het hbo zouden volledig door de overheid gefinancierde masters moeten kunnen volgen in plaats van de lang niet in alle gevallen toereikende lerarenbeurzen. Een oproep aan de overheid en de krachten bundelen!
- Docenten in het hoger onderwijs zouden vanuit hun professionaliteit en vakmanschap veel meer zeggenschap over de inhoud van het curriculum moeten hebben.
- Managers in het hoger onderwijs moeten naast hun managementkwaliteiten allen beschikken over een onderwijsbevoegdheid. Dit bevordert het onderlinge vertrouwen.
- We kunnen in het hoger onderwijs ons nog veel meer richten op onderzoek naar effectiviteit van het eigen onderwijs en curriculumontwikkeling. Dit in plaats van de huidige focus op instrumentele zaken als strenge examencommissies en toetsbeleid waarbij de persoonlijke ontwikkeling van het individu vaak onderbelicht blijft.

Nieuwsgierig? Stof tot nadenken wat mij betreft, die Finse lessen. En een boek om te lezen, een boek dat je graag in je boekenkast wilt hebben staan. Een aanrader!